

## РЕЦЕНЗИЯ

на научното творчество на доцент д-р Йонка Стефанова Балтаджиева,  
участник в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“  
по професионално направление 3.2 “Психология (Педагогическа и възрастова  
психология)”

### **1. Информация за конкурса:**

Конкурсът е за получаване на академична длъжност „професор“ по професионално направление 3.2 „Психология (Педагогическа и възрастова психология)“, обнародван в Държавен вестник бр.83/17.10.2017. Настоящият конкурс е обявен за нуждите на Центъра за хуманитарни науки на БСУ. Изготвената заповед за обявяване на конкурса е съобразена с основните документи съгласно изискванията на ЗРАСР, ППЗРАСР и Правилника за условията и реда на придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Бургаския свободен университет. По процедурата на конкурса няма нарушения. Със заповед на Ректора на БСУ № УМО-64 от 05.12.2017г. съм включена като член на научното жури, а на неговото първо заседание съм определена за рецензент по конкурса. В конкурса участва един кандидат – доц. д-р Йонка Стефанова Балтаджиева, преподавател към Центъра за хуманитарни науки на БСУ, заместник декан на ЦХН към БСУ.

### **2. Информация за кандидата**

Професионалният път на кандидата Йонка Балтаджиева започва като магистър – психолог, след дипломиране в специалност „Психология“ на СУ „Св. Кл. Охридски“, като ръководител на лаборатория по транспортна психология. Следва реализация в сферата на психологическото консултиране в регионална служба по заетост, гр. Бургас като ръководител сектор „Психологическо подпомагане“. Получава степента доктор по психология през 1990 г. от ВАК, като докторант на СУ “Св. Климент Охридски“. От 1995 г. започва академичната кариера на кандидата в Университет „Проф. д-р Ас. Златаров”- Бургас, Факултет по обществени науки, катедра „Педагогика и психология“ като преподавател в курса „Обща, възрастова и педагогическа психология“. Кандидатът заема длъжностите асистент, главен асистент и доцент, след присъждане на научното звание от ВАК през 2001г. През 2002 г. доц. Балтаджиева е избрана за Декан на факултета по обществени науки, а през 2004 за заместник-ректор по качеството и акредитацията в същия университет.

От 2007г. кандидатът работи като доцент в БСУ. Преподавател е по „Увод в психологията“, „Психология на развитието“ и „Психология на общуването“.

В момента е координатор на програмен съвет по „Психология“, зам.-декан на ЦХН в БСУ.

Квалификационната дейност на доц. Балтаджиева продължава със следните квалификационни теми: „Въведение в методите и средствата на дистанционното обучение“, 2012г., БСУ; „Работа с методите и средствата на дистанционното обучение за

преподавателите“ 2013г., БСУ; „Специализирано обучение по английски език“ 2013-2014г., БСУ; „Как да подготвим компютърна презентация“, 2014г., БСУ.

Това, което трябва да се подчертае при оценяването на професионалното развитие на кандидата е преминаването през всички професионални степени на академичната дейност – асистент, главен асистент, доцент, както и съответната административна дейност и позиции, които тя заема. Особено ценен е нейният опит в областта на акредитиране на научните направления „Психология“, „Педагогика“, както и в институционалната акредитация на БСУ.

Натрупаният в продължение на 22 години академичен опит подпомага и повишава качеството на изследователската, преподавателската и управленска дейност на кандидата.

Доц. д-р Йонка Балтаджиева е член на Дружеството на психолозите в България.

### **3. Общо описание и анализ на представената за рецензиране научна продукция**

От широкия списък на научната продукция на кандидата за „професор“ за рецензиране приемам:

- Една самостоятелни монография (номер 1 от списъка).
- Две студии (номера 5,6).
- Двадесет и осем научни статии (номера 7-34).
- Дванадесет научни доклада (номера от 35-46).
- Три учебни помагала ( номера 2,3,4).

Прегледът на научната продукция на кандидата за „професор“ ми позволява да направя няколко по-общи и с оценъчен характер изводи.

Приетата за рецензиране научна продукция обхваща всички компоненти на структурата на научните публикации, като нейният обем надвишава допълнителните количествени изисквания на ЦХН към БСУ.

Публикациите по своята насоченост и съдържание съответстват на обявения конкурс, а особено важно е да се отбележи, че те са посветени на актуални и значими за теорията и практиката проблеми. В по-голяма част от публикациите теоретичните тези и хипотези се доказват чрез изследвания и прилагане на адекватна методология. В публикациите, които са изцяло теоретични са представени различни направления, както и резултати от сродни проучвания. По отношение на качеството на научните трудове на кандидата може да бъде отбелязано, че както професионалната кариера на доц. Балтаджиева, така и научните ѝ трудове се отличават с последователност и с три определени акцента – психологическото развитие в детска и юношеска възраст, Аз-концепцията при подрастващите и проучване на психологичната природа на взаимоотношенията и взаимодействията между субектите в образователната среда /начален училищен етап/.

От огромната област на детско – юношеското развитие фокусът на публикациите е върху: преглед на теоретичните проблеми на психологията на развитието в детството и юношеството; проучване на академичната мотивация в широкия диапазон на

подрастващи и студенти; експериментално проучване на аспекти и динамика на лидерството в начална училищна възраст.

Втората голяма група публикации са свързани с конструкта „Аз-концепция“ при подрастващи. Той е разгледан в различни теоретични перспективи, като чрез експериментално проучване е изведена йерархичната, многоизмерна структура и значимите за възрастта 9-14 години компоненти. Подробен теоретичен и експериментален анализ на социалната идентичност като елемент на Аз-концепцията е представен в три публикации. Отражено е експериментално проучване на образа на собственото тяло и неговото място в цялостната Аз-концепция при момчета и момичета от същата възраст. Осем публикации са свързани с изследване на съдържателната характеристика на Аз-концепцията на 9-10- годишни и 13-14- годишни момчета и момичета, които посещават училище. Изведени са динамичните аспекти на Аз-концепцията и е направен сравнителен анализ на нейните значими компоненти по признаците възраст и пол.

Третата група публикации, отнесена към изследване на психологичната природа на взаимоотношенията и взаимодействията между субектите в образователната среда в начален училищен етап, включва теоретично и експериментално проучване върху взаимоотношенията ученик-ученик и проявите на агресивно поведение в училище, представено в четири публикации; експериментално проучване на психологичната природа на конфликтните взаимоотношения между учители и ученици, представено в две публикации; проучване на психологичните аспекти на вътрешноличностните и междуличностните конфликти в педагогическите колективи, отразено в три публикации.

Всички публикации са свързани с областите на „Психология на развитието“ и „Педагогическа психология“. Трябва да се отбележи, че монографичния труд на кандидата съдържа много сериозна експериментална част, където подробно и методично е представено изследване на Аз-концепцията на подрастващи между 9 и 14 години. Направените анализи и изводи могат да служат както като модел за подобни изследвания в други сфери на психологическата наука, така и като ценен практически ориентир за специализанти, докторанти и работещи в сферата на педагогическата психология и детско-юношеското развитие.

Публикуваните статии и доклади са разнообразни, но с фокус в сферата на посочените две главни области от психологическата наука. Те са адресирани до различни научни издания, като преобладават изданията и форумите на БСУ, но присъстват и международни издания, Българско списание по психология, издания на български университети. Това дава възможност публикациите да стигнат до голям брой специалисти, работещи в сферата на психологията или сродни науки като педагогика и социални дейности.

При учебниците и учебните помагала, можем да отбележим тяхната практическа насоченост, яснота в представените концепции, точност при анализа на психологическите понятия и тяхното развитие в различните психологически школи и

направления. Това ги превръща в ценни ресурси за обучение на студенти и докторанти по специалността „Психология“ и други хуманитарни специалности.

Извън направлението на конкурса доц. Балтаджиева е представила две статии и два образователно-квалификационни модула. Те са свързани с анализи на качеството на университетското обучение и квалификационни курсове за студенти и преподаватели. Тези научни разработки можем да отнесем към паралелната линия за повишаване качеството на преподаване и оптимизиране на обучителния процес, която доц. Балтаджиева развива в качеството си на административен ръководител.

Справка на НАЦИД ни представя единадесет цитирания от отделни автори или колективи, което доказва достъпността на публикациите и използването им от разнородна научна аудитория.

#### **4. Научни приноси**

В справката за научни приноси кандидатът откроява няколко важни момента, които привеждам и коментирам след запознаването ми с представените за рецензиране трудове.

##### **А. Теоретично и експериментално изследване на Аз-концепция.**

Тук можем да отнесем разкриване на съдържателната характеристика на конструкта Аз-концепция на теоретично и експериментално ниво; експерименталното изследване на неговата структура и съдържание в подрастваща възраст; обобщаване на съвременните теории за структурата и съдържанието на конструкта Аз-концепция; извеждане на нейните значими компоненти за подрастващата възраст; експерименталното проучване на образа на собственото тяло в подрастваща възраст; изследване на съдържателната характеристика на Аз-концепцията на 9-10 - годишни и 13-14 - годишни момчета и момичета, които посещават училище; извеждане на динамичните аспекти на Аз-концепцията и направен сравнителен анализ на нейните значими компоненти по признаците възраст и пол.

**Б. Психологична природа на взаимоотношенията и взаимодействията между субектите в образователната среда в начален училищен етап.**

В тази приносна област включваме направения теоретичен и експериментален анализ на взаимоотношенията ученик-ученик и проявите на агресивно поведение в училище; очертани са модели на агресивни прояви при момчетата и момичетата, отчетено е влиянието на пола върху избора на модел на агресивно поведение. Експериментално е проучена психологичната природа на конфликтните взаимоотношения между учители и ученици. Направено е теоретично и експериментално проучване на психологичните аспекти на вътрешноличностните и междуличностните конфликти в педагогическите колективи. Идентифициран е модел на обучение във висшето педагогическо образование, определен като „Конфликт-ориентиран подход“; обоснована е необходимостта от специална подготовка на бъдещите педагози в областта на конфликтологията и по-специално педагогическата конфликтология.

##### **В. Академична мотивация на ученици в подрастваща възраст и студенти**

Това включва изследване на взаимната връзка между личностни характеристики и мотивацията за учене в подрастваща възраст, като е разработен авторски инструмент за измерване на мотивацията за учене в подрастваща възраст. Проведено е експериментално проучване на личния самоконтрол при юноши и студенти, и на нагласите и мотивацията за постижения на студенти като са очертани 5 основни типа мотивация за посещаване, респективно отсъствие от учебни занятия на студентите, както и значимостта на интерактивното обучение в университетското образование.

#### Г. Лидерство в начална училищна възраст

В тази приносна група включваме: разкриване на зависимост между интелигентност и лидерство; експериментално проучване на динамиката в лидерството в начална училищна възраст; разработване на самостоятелна учебна дисциплина „Лидерски поведенчески стратегии“ в магистърска програма по „Публични комуникации и социална психология“.

Д. Теоретични проблеми на психологията на развитието в детството и юношеството

Представени са теориите и концепциите за психичното развитие през различни възрастови периоди на детството и юношеството; разгледани са и факторите на културната (социалната) среда, които оказват влияние върху психичното развитие, напр. учене, общуване в семейството, общуване с връстници, агресивни прояви и конфликтни взаимоотношения.

### **5. Преподавателска работа**

Годишната аудиторна заетост на доц. Балтаджиева през последните три години е над 360 учебни часа на година и отговаря на изисквания по нормативни документи минимум за обявяване на конкурс за „професор“. Кандидатът изнася лекции и води упражнения по 6 учебни дисциплини, които са в обхвата на обявения конкурс за „професор“. Дисциплините са за специалности в Центъра за хуманитарни науки, в това число в ОКС „Бакалавър“ – „Увод в психологията“, „Психология на развитието в детска и юношеска възраст“, „Психология на общуването“ и ОКС „Магистър“: „Психодиагностика на детското развитие“, „Проективни техники за диагностика“. От доц. Балтаджиева има разработени шест електронни курса в университетската учебна платформа „Moodle“, от които два извън направлението на конкурса.

Висока оценка в учебно-преподавателската дейност на кандидата за професор заслужава работата със студенти в дейността „Студентско научно творчество“ и ръководството на дипломанти от ОКС „Бакалавър“ и „Магистър“. През последните три години под нейно ръководство са работили и успешно са защитили дипломни работи 11 дипломанта. През последните пет години 15 студенти са работили съвместно с доц. Балтаджиева по различни теми и са ги представили на университетска или национална сесия на студентското творчество.

От 2014 до 2017г. доц. д-р Балтаджиева е участвала в четири журита, за присъждане на научна степен „доктор“, което доказва нейния авторитет в научните

среди и ангажираността ѝ към професионалното и академично развитие на младите специалисти.

Кандидатът представя справка за участие в университетски и национални проекти, между които трябва да акцентираме върху участието в проектите: „Обучение на педагогически специалисти за работа с деца и ученици със специални образователни потребности“, „Създаване на система за кариерно израстване на преподавателите в БСУ и на система за повишаване и надграждане на квалификацията им“, „Актуализация на учебните програми във висшето образование в съответствие с изискванията на пазара на труда“. Участието в тези проекти е свързано с разширяване и надграждане на преподавателската компетентност в различен от студентския обучителен контекст. От друга страна проектната дейност дава възможност кандидатът да се среща в практиката с най-актуалните проблеми от сферата на психологическата и педагогическа компетентност в обучението на най-малките ученици – работата с децата със СОП

### **Заключение**

Кандидатът за професор Йонка Стефанова Балтаджиева е доктор по психология и доцент в БСУ. Нейното професионално и академично развитие е изцяло в областта на обявения конкурс. Научната ѝ продукция обогатява теорията и практиката в сферата на преподаването на възрастовата и педагогическата психология. Общата ми оценка е, че доц. д-р Балтаджиева е изявен и авторитетен преподавател, изследовател и в много голяма степен е ангажирана с академичното развитие на студентите и тяхната бъдеща професионална реализация. С убеденост давам положителна оценка за цялостната дейност на кандидата, която напълно отговаря на изискванията на ЗРАСПБ, Правилника за неговото прилагане, допълнителните изисквания за развитие на академичния състав на БСУ за заемане на академичната длъжност „професор“ в БСУ. Препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури по конкурса да предложат на Академичния съвет на БСУ да избере на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.2 “Психология (Педагогическа и възрастова психология)” доц. Йонка Стефанова Балтаджиева.

Бургас, 18.01.2018

Рецензент:

Доц. д-р Диана Циркова